DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.18141712

NEO-EKSPRESSIONIZM: ZAMONAVIY TASVIRIY SAN'ATDA EKSPRESSIV IFODANING YANGI TALQINI

Parpiboyev Islomjon Ilhomjon o'g'li
Kamoliddin Behzod nomidagi Milliy rassomlik va dizayn instituti
Mahobatli rangtasvir mutaxassisligi magistri

Annotatsiya. *Mazkur maqolada XX asr oxiri tasviriy san'atida muhim hodisa bo'lgan neo-ekspressionizm yo'nalishining paydo bo'lish sabablari, estetik va falsafiy asoslari hamda badiiy xususiyatlari ilmiy-tahliliy jihatdan yoritiladi. Tadqiqotda neo-ekspressionizmning modernizm va kontseptual san'atga qarshi reaksiyasi sifatida shakllangani, figurativ obrazning qayta tiklanishi, shakl deformatsiyasi, kuchli rang kontrastlari va subyektiv hissiyotlarning ustuvorligi asoslab beriladi. Shuningdek, Germaniya va Amerika neo-ekspressionizmi vakillari ijodi misolida tarixiy xotira, shaxsiy travma va ijtimoiy tanqidning badiiy talqini tahlil qilinadi. Maqola zamonaviy tasviriy san'at taraqqiyotini tushunishda nazariy va metodologik ahamiyatga ega.*

Kalit so'zlar: *neo-ekspressionizm, zamonaviy tasviriy san'at, ekspressiya, figurativlik, deformatsiya, rang dramatizmi, tarixiy xotira, shaxsiy travma.*

НЕОЭКСПРЕССИОНИЗМ: НОВАЯ ИНТЕРПРЕТАЦИЯ ЭКСПРЕССИВНОГО ВЫРАЖЕНИЯ В СОВРЕМЕННОМ ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОМ ИСКУССТВЕ

Аннотация. *В статье рассматривается неоэкспрессионизм как одно из ключевых направлений изобразительного искусства конца XX века. Анализируются причины его возникновения, эстетические и философские основания, а также характерные художественные особенности. Неоэкспрессионизм представлен как реакция на рационализм модернизма и концептуального искусства, с акцентом на возвращение фигуративного образа, деформацию формы, интенсивную цветовую выразительность и субъективное эмоциональное переживание. На примере творчества немецких и американских художников раскрываются темы исторической памяти, личной травмы и*

социальной критики. Статья имеет научно-теоретическую ценность для исследований в области истории и теории искусства.

Ключевые слова: *неоэкспрессионизм, современное изобразительное искусство, экспрессия, фигуративность, деформация формы, цветовая драматургия, историческая память, личная травма.*

NEO-EXPRESSIONISM: A NEW INTERPRETATION OF EXPRESSIVE EXPRESSION IN CONTEMPORARY FINE ART

Annotation. *This article examines Neo-Expressionism as a significant movement in late twentieth-century visual art, focusing on its origins, aesthetic principles, and philosophical foundations. The study interprets Neo-Expressionism as a reaction against the rationalism of modernism and conceptual art, emphasizing the return of figurative imagery, deliberate deformation of form, intense color expression, and subjective emotional experience. Through the analysis of German and American Neo-Expressionist artists, the article explores themes of historical memory, personal trauma, and social critique. The research contributes to contemporary art theory and the understanding of expressive strategies in modern visual culture.*

Keywords: *Neo-Expressionism, contemporary visual art, expression, figurative imagery, deformation of form, color intensity, historical memory, personal trauma.*

XX asr ikkinchi yarmi tasviriy san’at tarixida keskin burilishlar, estetik inqirozlar va yangi badiiy yo‘nalishlarning paydo bo‘lishi bilan xarakterlanadi. Minimalizm, kontseptual san’at va abstrakt ekspressionizm kabi oqimlar san’atni g‘oya va jarayon darajasiga olib chiqdi, biroq bu holat rassom shaxsiyati, hissiy holati va dramatik tajribasining chekinishiga olib keldi. Ana shunday vaziyatda, 1970–1980-yillarda Yevropa va AQShda neo-ekspressionizm nomi bilan tanilgan yangi badiiy harakat yuzaga keldi.

Neo-ekspressionizm zamonaviy san’atda hissiyot, subyektivlik, figurativ obraz va kuchli ekspressiyani qayta tiklashga qaratilgan yo‘nalish sifatida namoyon bo‘ldi. Bu oqim avvalgi ekspressionizm an’analariga tayanar ekan, ularni zamonaviy tarixiy xotira, shaxsiy travma va postmodern tafakkur bilan boyitdi. Mazkur maqolada neo-ekspressionizmning paydo bo‘lish sabablari, estetik xususiyatlari, badiiy tili va yetakchi rassomlar ijodi qiyosiy-tahliliy asosda o‘rganiladi.

Neo-ekspressionizm tasodifiy hodisa emas, balki XX asr san’atidagi bir necha muhim jarayonlarning mantiqiy natijasidir. Avvalo, modernizmning ratsional va formal qoidalari rassomni hissiy ifodadan uzoqlashtirdi. Kontseptual san’atda g‘oya ustuvor bo‘lib, tasvirning o‘zi ikkinchi darajaga tushdi.

Ikkinchidan, XX asr tarixiy fojialari urushlar, genotsid, siyosiy zo‘ravonlik, shaxsiy va milliy travmalar san’atda yangi ifoda shakllarini talab qildi. Neo-ekspressionizm ana shu og‘riqli xotirani estetik vosita sifatida qayta ishlashga intildi.

Uchinchidan, san’at bozorining faollashuvi rassom shaxsining qayta markazlashuviga olib keldi. Neo-ekspressionistlar o‘z ijodini shaxsiy imzo, kuchli individual uslub va tanib olinadigan obrazlar orqali qurdi.

Neo-ekspressionizm estetikasi qarama-qarshiliklar asosida shakllanadi. Bu yo‘nalishda shakl ataylab deformatsiyalanadi, nisbatlar buziladi, ranglar keskin va ko‘pincha agressiv tarzda qo‘llanadi. Biroq bu buzilishlar tasodifiy emas, balki ichki ruhiy holatning vizual ifodasidir.

Rangtasvirda: qalin bo‘yoq qatlamlari (impasto), qo‘pol faktura, keskin rang kontrastlari ustuvorlik qiladi. Chiziq esa aniqlik uchun emas, balki ruhiy zarba sifatida ishlatiladi. Neo-ekspressionist rassom uchun go‘zallik muvozanatda emas, balki ichki haqiqatni ochib berishda namoyon bo‘ladi.

Vasiliy Ryabchenko. "Susanna va oqsoqollar"1989 yil

Shuningdek, Neo-ekspressionizmning muhim jihati figurativ san’atning qayta tiklanishidir. Inson tanasi yana markaziy obrazga aylanadi, biroq u klassik ideal sifatida emas, balki jarohatlangan va deformatsiyalangan hamda ruhiy bosim ostidagi mavjudot sifatida tasvirlanadi.

Bu jihat neo-ekspressionizmni Renessans va klassik san’atdan tubdan farqlaydi, biroq uni ekspressionizm va hatto Mikelanjelo dramatizmi bilan ruhiy jihatdan yaqinlashtiradi. Inson tanasi bu yerda ruhiy fojianing “maydoni”dir.

Neo-ekspressionizmning eng kuchli markazlaridan biri Germaniya bo‘ldi. Anselm Kiefer, Georg Baselitz, Jörg Immendorff kabi rassomlar milliy tarix, urush xotirasi va aybdorlik masalasini san’at markaziga olib chiqdi.

Anselm Kiefer asarlarida mifologiya, nemis tarixiy ramzlari, vayronagarchilik obrazlari orqali kollektiv xotira qayta talqin qilinadi.

Baselitz esa shaklni teskari tasvirlash orqali tomoshabinni estetik qulaylikdan chiqaradi. Bu usul san’atni idrok etish jarayonining o‘zini savol ostiga qo‘yadi.

Georg Bazelits “Edvard” 198-1988 yil

AQShda neo-ekspressionizm boshqacha yo‘nalishda rivojlandi. Jean-Michel Basquiat ijodida grafiti, afro-amerikalik identitet, ijtimoiy tengsizlik va shaxsiy tajriba birlashadi. Uning asarlarida matn, belgilar va tasvirlar kollaj sifatida ishlatiladi.

Julian Schnabel esa monumental format, qalin faktura va tarixiy ishoralar orqali neo-ekspressionizmga teatrli ko‘lam baxsh etdi. Amerika neo-ekspressionizmi individual tajriba va zamonaviy shahar madaniyati bilan chambarchas bog‘liq. Neo-ekspressionizmni san’at tarixidan uzilgan hodisa sifatida emas, balki ekspressiv tafakkurning evolyutsion bosqichi sifatida baholash lozim. Agar Leonardo san’atda uyg‘unlik va bilishni, Mikelanjelo esa dramatik kuch va ichki kurashni ifodalagan bo‘lsa, neo-ekspressionizm zamonaviy insonning parchalangan ongini va iztirobini aks ettiradi. Bu yo‘nalish san’atning faqat estetik emas, balki axloqiy va psixologik mas’uliyatini ham qayta ko‘taradi.

Neo-ekspressionizm zamonaviy tasviriy san’atda hissiyot, shaxsiy tajriba va tarixiy xotirani qayta markazga olib chiqqan muhim yo‘nalishdir. U modernizm va postmodernizm orasidagi estetik bo‘shliqni to‘ldirib, san’atga kuchli ekspressiya, figurativ obraz va ruhiy chuqurlikni qaytardi. Neo-ekspressionist rassomlar san’atni yana insoniy azob, xotira va ichki haqiqat bilan bog‘ladi. Shu jihatdan, neo-ekspressionizm nafaqat badiiy uslub, balki zamonaviy inson ruhining vizual manifesti sifatida namoyon bo‘ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Gombrich, E. H. San’at tarixi. — London: Phaidon Press.

2. Рыков А. В. От кубизма к неоэкспрессионизму. Теоретические проблемы фигуративного искусства XX века // HOMO ESPERANS 2/2006. СПб.;Тбилиси; Батуми, 2006. С. 82-89.

3. Neoexpressionismus (нем.). Дата обращения: январь 2009. Архивная копия от 30 июня 2017 на Wayback Machine

4. Шахло Исамиддиновна Ботирова (2021). МОДЕРН ВА МОДЕРНИЗМ ҲАҚИДА МУЛОҲАЗАЛАР. Academic research in educational sciences, 2 (3), 509-520. doi: 10.24411/2181-1385-2021-00432

5. Zarifova, D. (2023). TEACHING TECHNOLOGY OF THE TOPIC OF PORTRAIT OF THE HUMAN HEAD IN PAINTING. Modern Science and Research, 2(10), 391-393.

6. Omon qizi, Z. D. (2025). The Role of Self-Portrait in Shaping Students' Personal Identity and Creative Expression. American Journal of Education and Evaluation Studies, 2(9), 107–108. Retrieved from https://semantjournals.org/index.php/AJEES/article/view/2438

7. qizi Zarifova, D. O. (2023). RANGLARNING FAZOVIY BIRIKMALARI VA XUSUSIYATLARI. Educational Research in Universal Sciences, 2(5), 159-162.

Zamonaviy san'atshunoslik maqolalari va Renessans estetikasi bo'yicha ilmiy to'plamlar.